

BURENBRIEF

DECEMBER 2020

DECEMBER 2020

Met gejuich ging de vlag in top begin december 2019. De buurt had een paradijs herwonnen.

Het Zandgat te Kostvliet ging voor iedereen open.

Zowel nabije als iets verdere burens, scholieren, passanten en recreanten ontdekten de rijkdom van dit gebied. Zelfs akkervarkens kwamen zich te goed doen aan wat er te land en te water groeit en bloeit. Met name bereiklaauw en Japanse duizendknoop, waarvan de oevers zo rijk voorzien waren, stond hoog op het menu van de knorrende fauna.

Attractie en beheer

Op zich bleek dat een attractie die zelfs tot excursies leidde van natuurclubs en scholen tot in een straal van 15 km. De eigenaren (Stichting Het Drentse Landschap en Vereniging de Hamerlanden) sloegen vol gas aan het 'beheren'. De inzet van de varkens is daar deel van, en voorts bevordering van toegankelijkheid, bestrijding van ongewenste woekeringen, bescherming en het herstel van waardevolle natuur-elementen. Dat betekende afbakening, paden aanleg, fruitbomen planten, insectenhotel plaatsen, 1500 bolletjes poten en zelfs inventariseren van onderwaterleven (zie op de website fotorapportage van O.W.S.V. De Emmer Duikers).

Jammer genoeg was een (voorlopig?) visverbod nodig wegens overtreding van 'fatsoensnormen' bij enkelingen. Gedacht wordt aan een regulering.

Zwaluwen

Een project van grote ambitie is inmiddels gestart: herstel van de oeverzwaluwwand. In deze Burenbrieff lees en ziet u meer daarover. Verwerving van het Zandgat was vijf jaar geleden de aanleiding Ver. de Hamerlanden op te richten, maar vanaf de start was de hoofddoelstelling het Zandgat te zien in een kernelement binnen een landschapsvisie op het gebied tussen Hunze en Ravijn. Een van de resultaten is dat Unesco Geopark De Hondsrug voornemens is om het Zandgatgebied de Hotspotstatus te verlenen.

Gevaar

Bij al dit natuurgeweld van pracht en praal kan het zijn nut hebben te wijzen op een gevaar: de tekenbeet. Als overbrenger van ziekten onderschat men over het algemeen het optreden van dit minuscule ongedierte. De toename van het aantal tekenbeten is schrikbarend. Ook hierover meer verderop in de nieuwsbrieff.

Colofon

Doel van de Burenbrieff is de onderlinge informatie en communicatie te bevorderen tussen buurtgenoten .

De redactie probeert *onafhankelijk* te zijn van clubs, stichtingen, verenigingen en overheden. Delen van de Burenbrieff heeft de redactie gereserveerd voor mededelingen van Ver. de Hamerlanden, vallend onder verantwoordelijkheid van het verenigingsbestuur.

De redactie beschikt graag over uw e-mailadres, dan bent u verzekerd van verdere - gratis - toezending.

Redactieadres:

E: andringaton@gmail.com
Kostvliet 41, 9462 TP Gasselte

75 Jaar Vrijheid

Van het Herinneringsjaar 2020 is circa 90 % van de plannen geannuleerd door covid-19. Niet alles verviel.

In het najaar van 2019 was er een Vrijheidsconcert in Gasselternijveen; aanw. de Comm. van de Koning naast ruim 200 bezoekers. In februari 2020 hield een ooggetuige een gastsprekerles over de WOII in o.b.s. De Dobbe te Gasselte. Dichterbij kwam het tot het plaatsen van een herinneringsteken, mei 2020 (zie art. hiernaast rechts). De filmproductie over oorlogsslachtoffer Saartje Frank is opgeschort; een lesbrieff over Saartje is in voorbereiding. Hist. Ver. Gasselte bracht een boek uit over de bevrijding van Gasselte, aangevuld met belevenissen van en over bewoners: Sporen uit de jaren 1940 – 1945.

Saartje Frank

Monument

Matthijs Harders

Op 28 mei is een gedenksteen geplaatst ter nagedachtenis en ter herinnering aan Robert Georges Heckmann.

Deze jonge Fransman kwam in ons gebied in april 1945 om, bij een actie om een snelle opmars van het Canadese bevrijdingsleger mogelijk te maken.

In de nacht van 7 en 8 april 1945 ging de operatie onder de codenaam Amherst van start. Op een plek tussen Eext en Anloo landde een groep van acht Franse militairen.

Ze kwamen volledig buiten hun aangewezen landingszone terecht. De groep trok richting Gieten/Gasselte; een NSB-er kreeg hen in het oog en gaf het door aan een Duits onderdeel. In de ochtend van 10 april 1945 vond er een vuurgevecht plaats tussen de parachutisten en de Duitsers tussen Kostvliet en de Veenhof. In dit vuurgevecht is de destijds 17-jarige Robert Georges Heckmann gesneuveld; na een omsingeling is de rest van zijn groep krijgsgevangen genomen.

Vanwege de coronamaatregelen is de onthulling uitgesteld naar 2021.

Hiervoor zullen zo mogelijk ook familieleden uit Frankrijk overkomen.

Monument
Verlengde Grensweg
voor omgekomen
parachutist.

Zeg je Jantinus Dokter, dan zeg je bos.

‘Het bosgevoel zat er bij mij al vroeg in. Ik groeide op in Gasselte en als ik de straat uitliep zat ik midden in de natuur.’

‘Energie door enthousiasme’

Op school was snel duidelijk dat Jantinus sterk praktijkgericht was. De keuze voor tuinbouwonderwijs (in Emmen en Eelde) lag dus wel voor de hand. In 1982 kwam hij terecht bij Staatsbosbeheer. Aanvankelijk begonnen als bosarbeider in de boswachterij Gieten, werkte hij vanaf 1997 in het Drentse Aa gebied.

Jantinus: ‘Vorig jaar zag ik een vacature van Stichting Het Drentse Landschap voor *Rayonbeheerder Drenthe noord-Hunzedal*. Ik dacht, als ik nog een keer wat anders wil, dan is het nu de tijd ervoor. Ik ben 56 jaar en ik moet nog een aantal jaren tot mijn pensioen. Na 37 jaar met veel plezier te hebben gewerkt bij Staatsbosbeheer, heb ik de overstap gemaakt naar Stichting Het Drentse Landschap.’

Rayonbeheerder

Sinds april vorig jaar is Jantinus aldus de nieuwe rayonbeheerder van Stichting Het Drentse Landschap; daarmee is hij aanspreekpunt bij het beheer van het Zandgat te Kostvliet, het gezamenlijke eigendom van Stichting HDL en Vereniging de Hamerlanden.

‘Tijdens de eerste kennismaking met bestuursleden van De Hamerlanden, had ik al het gevoel dat het wel goed komt. Zij zijn enthousiast en vinden voldoening in het werken in de natuur. Dat geeft mij energie die ik op mijn beurt weer probeer over te brengen op anderen’, aldus Jantinus.

Een rayonbeheerder is eerste aanspreekpunt voor wat er in de terreinen gebeurt. Hij ziet er op toe, dat de natuurdoelen worden behaald, die zijn vastgelegd in de beheerplannen.

Jantinus: ‘Wat betreft het Zandgat zit voor mij de uitdaging er in, om hier juist samen met de inwoners de natuurdoelstellingen te behalen.

Klusgroep

Ik zou graag met de beheercommissie van De Hamerlanden een vrijwilligersgroep willen opzetten, die 1 x in de 14 dagen op een zaterdagmorgen 3 uurtjes wil klussen rondom het Zandgat.

Dat zijn klussen als: verwijderen van de Amerikaanse vogelkers, onderhouden en aanleggen van een oeverwaluwand, onderhoud vlindertuin-boomgaard en zo nog veel meer.

Zo’n groepje vrijwilligers zou dan vanaf september tot het broedseizoen (15 maart) aan de slag kunnen gaan met bijvoorbeeld een barbeque ter afsluiting.

Tot slot mijn privé situatie: Ben al 40 jaar samen met mijn Petra en 28 jaar getrouwd, wij hebben samen twee zoons, Emiel en Niels. Wij wonen inmiddels al weer 30 jaar in het mooie Papenvoort. Mijn hobby’s zijn tuinieren, beesten en lekker eten. ‘

Heb je belangstelling voor klussen rond het Zandgat geef je dan op bij j.dokter@drentslandschap.nl of bel 0683099298.

Wedstrijdje ernstig turen.
Rayonbeheerder Jantinus in overleg met bestuursleden van De Hamerlanden.

Het Zandgat te Kostvliet: zicht op zuidelijke oever

Situatie Kerst 2020
Relatieve hoge waterstand door recente extreme neerslag: oever minder hoog.
Bebossing toegenomen (evenals de gemiddelde jaartemperatuur).

Situatie februari 1995
Oever nog intact en in gebruik bij oeverzwaluwen; toen wel wat kaler.
Witte stip (midden) is bord: BROEDPLAATS NIET VERSTOREN.

Oever

Ooit was de zuidhelling van het Zandgat in bezit van zwaluwen. De wand rees zo'n 10 meter verticaal uit het water op. Hier huisde op enig moment zelfs de grootste kolonie oeverzwaluwen van Nederland. Deze vogels hebben zich al een kwart eeuw lang niet meer laten zien. Erosie tastte de helling aan die vervolgens ten prooi viel aan plantaardige wildgroei. Boeiend voor de wandelaar, maar door oeverzwaluwen onbewoonbaar verklaard. De Groenploeg van Ver. de Hamerlanden is voortvarend bezig de oever als huisvesting voor voornoemde fauna te herstellen in de hoop daarmee terugkeer van de voortvluchtigen te bevorderen.

Zaterdag 12 dec. 2020 zijn Harm Jaap Roetman (zager), Johan Inpijn (sleper) en Grietinus Plat (sleper) aan de slag gegaan met het vellen van bomen en verder opschot. Op de ontstane ruimte komt een bult zand met steile wand tot in het water, die daarmee dan onbereikbaar is voor ongewenste bezoekers als ratten.

VERENIGING
DE HAMERLANDEN

Stammen en takken bereikbaar gepositioneerd voor een trekker met takkenhakselaar

TOEVALSBERICHT VERKLAART RAADSEL

Een middernacht in maart 2020. Gek van jeuk staat te Kostvliet een vrouw op. Even later een kreet; ongewoon schel. Haar man schiet toe en treft haar bewusteloos aan op de keukenvloer.

Al sinds enkele jaren treft haar zo'n plotselinge jeuk, maar niet eerder volgde zo'n val.

Enkele uren na een maaltijd ontstond er soms een aanzwellende jeuk over het bovenlichaam.

Dat ging gepaard met een gekriemel aan grote en kleine bulten, een maanlandschap van zwellingen; enkele zelfs ter grootte van een handpalm.

Na enkele uren van gederfde nachtrust keerde dan het normale aanzien terug en loste de jeuk op. Nieuw was evenwel de bewusteloosheid.

Steeds vaker en heviger

Trad het fenomeen bij haar aanvankelijk een of twee keer per jaar op, de frequentie nam de laatste tijd toe tot een à twee keer per maand. Haar vraag was nu:

Zou er sprake kunnen zijn van voedselallergie? Houdt de val in de maartnacht er verband mee? De toestand van bewusteloosheid duurde toen enkele minuten. Medisch onderzoek bracht geen

directe verklaring aan het licht. Raadsel dus.

Wel had zij zelf verondersteld, dat er sprake zou kunnen zijn van een of andere vorm van voedsel-allergie. Ze zocht het bijvoorbeeld in maaltijdkruiden ed.

Alle pogingen om dat uit te vissen leverden niets op. Maar dan doet een week later, een toeval zijn intrede.

Gouden tip

'Ik lees net een artikel', meldt een vriendin aan de telefoon, 'en je zult het niet geloven, maar er is een team van het UMCG, dat zich bezig houdt met jouw type aandoening. En ze deden een ontdekking, die verassend, zo niet opzienbarend is.'

En daarmee begint het meer algemene belang van dit verhaal.

De oorzaak van de beschreven kwaal bleek al wat langer bekend in Amerika. En wel bij teken-experts.

Het betreft het zogenoemde Alfa-gal-syndroom.

Dit is een aandoening waarbij patiënten na een tekenbeet ziek worden als ze vlees eten.*)

Patiënten kunnen zwellingen of galbulten krijgen, maar deze allergische reactie kan ook levensbedreigend zijn.

Behalve de Ziekte van Lyme blijkt de Nederlandse teek ook de verspreider te zijn van het Alfa-gal-syndroom. Tot voor kort wisten medici bij ons niet dat Europese teken deze allergie kunnen veroorzaken.

Tekenexpert Dr. Hein Sprong (UMCG):

'Toen in Nederland ook meldingen kwamen waarbij mensen ziek werden na het eten van vlees, ging er bij ons een belletje af.'

Sprong werkt samen met meer allergologen die onderzoek doen naar allergische reacties op tekenbeten.

Dr. Hanneke Oude Elberink (UMCG): 'De allergische reactie ontstaat doordat in het speeksel van de bijtende teek de stof alfa-gal zit.'

Die heeft het kleine beestje eerder opgedaan bij het bijten van een ander zoogdier.

Door een beet vindt overdracht naar mensen plaats.

'Als iemand daarna vlees eet, kan een allergische reactie ontstaan', aldus Oude Elberink. 'We weten niet waardoor bij de een het lichaam deze stof wel ziet als een binnendringer en bij de ander niet.'

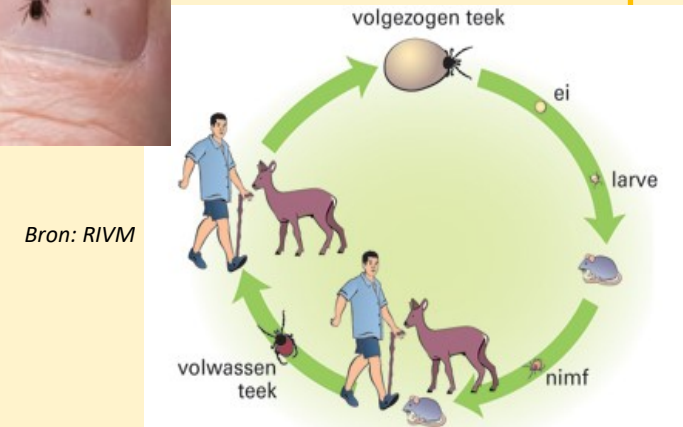
Uit het onderzoek bleek voorts dat bij een tekenbeet het syndroom niet optreedt na het eten van alle soorten vlees, maar slechts in geval van rood vlees.

Het gaat alleen om vlees van runderen, varkens, schapen (lammeren) en paarden.

Wit vlees van gevogelte, kippen en ander pluimvee en vis veroorzaakt geen problemen.

De vier stadia in ontwikkeling van de teek (ei, larve, nimf, volwassen insect).

Bron: RIVM

Boswachters pas op!

Niet alle Nederlandse teken dragen de Alfa-gal bij zich, weten de onderzoekers inmiddels.

Het lijkt er op dat het vooral gaat om de *Ixodes ricinus* (schapenteek).

Het aantal tekenbeten is de afgelopen jaren echter sterk toegenomen.

Jaarlijks worden er nu 1,3 miljoen tekenbeten geregistreerd.

De experts verwachten daarom ook dat het aantal mensen met complicaties de komende jaren alleen maar toeneemt.

Ook in andere Europese landen wordt nu onderzoek gedaan naar deze allergie.

In Duitsland blijkt de aandoening veel onder boswachters voor te komen.

*) R. Baars, Nederlandse teek veroorzaakt levensbedreigende vleesallergie, AD 2017

Leah Groeneweg:

'In zachte winters kun je het hele seizoen kleine veldkers, witte dovenetel, vogelmuur en winterpostelein vinden. Heerlijk in de salade, maar ook verrassend lekker in sushi.'

Recept van Leah

www.inhetwildeweg.nl

Sushi met wilde kruiden

INGREDIËNTEN

- norivellen
- sushirijst
- 1 winterpeen, grof geraspt
- 1 paprika
- bos wilde kruiden (winterpostelein, kleine veldkers, vogelmuur)
- scheut rijstazijn
- tamari
- paprikapoeder
- cayennepeper

BEREIDING

- * Kook de rijst met een scheut rijstazijn in het water, volgens de aanwijzing op de verpakking.
- * Laat het afkoelen.
- * Vul een klein potje of schaaltje met tamari, breng deze op smaak met paprikapoeder en cayennepeper.
- * Zet dit apart, het is de dressing voor de sushi.
- * Zet een kommetje water klaar, om tussendoor de norivellen mee nat te maken.
- * Snijd de paprika en wilde kruiden in stukjes en zet alle ingrediënten klaar.
- * Leg een norivel op een bord.
- * Doe hier twee of drie eetlepels rijst op en spreid deze goed uit.
- * Laat 1 cm van de randen van het vel vrij.
- * Leg de stukjes paprika, geraspte wortel en wilde kruiden op de rijst.
- * Rol het vel zo strak mogelijk op.
- * Maak de rand van het vel vochtig met water, zodat je de rol overlans dicht kunt plakken.
- * Snijd de rol in dikke plakken.
- * Serveer met de dressing.

Hoe zit dat met 'kamp'?

Krap dertig jaar geleden kwam ik hier wonen. Eenmaal hier gevestigd kreeg ik te maken met het Drents. Als Groninger viel me steeds een term op: **kamp**; meestal in combinatie met een familienaam.

Iemand in de buurt had het over zijn 'varkenskampke', een ander over een kampje in het bos, en als je er eenmaal op gespist bent, rolt het op je af: Kamplaan, Holtkamp, Kamps, Kamping, Veldkamp, Bouwkamp, Kamphuis, Kampman.

Ik vroeg me af wat dit Drentse 'kamp' te maken had met woorden als schoolkamp, hertenkamp, basiskamp, zigeunerkamp.

Al snuffelend stuitte ik op *Maria in Campis* in het wapen van Assen. Het is de naam van een ooit daar gevestigd klooster, ook bekend als Maria te Campe of Mariënkamp. 'Kamp' bleek evenmin Drents als: akker (ager), poort (portus), venster (fenestra), of siepel (cibola= ui). Net zoals deze woorden, bleek 'kamp' terug te gaan op het Latijn.

Campus

De Romeinen zijn eigenlijk slechts in zuidelijk Nederland geweest, toch hebben we hele lijsten met leenwoorden cadeau gekregen.

Zij spraken van *campus* als ze het 'vlakke veld' bedoelden, waar ze militaire exercities hielden. In Rome organiseerden ze op die velden sportwedstrijden en dat leverde derhalve *kampioenen* op.

Campus, en daarmee kamp, is oorspronkelijk de benaming voor open ruimte of veld in het landschap.

Bij ons kreeg het verblijf in het veld de naam: kamperen (en camping).

Hoe zit het dan met 'kamp' gekoppeld aan familienamen?

Voor die samenhang moeten we een stukje terug in de tijd. Er zijn perioden geweest dat de bevolking van het Drentse platteland ging toenemen. Dat moet o.a. in de late Middeleeuwen geweest zijn. Dat kon betekenen, dat jonge boeren nauwelijks kans zagen een eigen bedrijf(je) te beginnen.

Let wel: in de dorpen lag traditioneel bouwgrond (op de essen) en groengrond (langs de beken) vast in handen van de eigenerfde boeren.

Voor een starter stond er evenwel een 'achterdeurtje' open. En dat zit zo:

Elk dorpsgebied bevatte naast essen en groengronden, nog een element namelijk het veld. Dat gold als 'onverdeeld' d.w.z. gemeenschappelijk gebied. Het was *van niemand en van iedereen*; het viel onder de boermarke.

Gasselternveld, herfst 2020. Hoezo 'veld'?

Het veld

Veld als landschapsaanduiding in Drenthe betekent onontgonnen, woeste grond: heide, bossen, soms moeras, veenstukken en zandverstuivingen.

Woest, doch niet waardeloos. Boeren gebruikten het veld voor aanvullende mestvoorziening. Het rundvee leverde niet genoeg mest op, bij gebrek aan voldoende weide – en hooiland. Dus dwaalde de scheper dagelijks eenzaam op het veld rond om grassen, heide en ander opschot door de kudde te doen omzetten in keutels. Via potstal en plaggen garandeerden de schapen aldus een rijkere oogst aan broodgraan op de es. Uiteraard leverde het veld ook hout op en elk gezin had er wat bijenkorven staan.

Nu terug naar de jonge boer die voor zichzelf wil beginnen. Een enkele keer kreeg zo'n gegadigde de kans van de boermarke om in het veld te pionieren, dat wil zeggen: een stukje te ontginnen. Hij begon als het ware een eenmans esje, goed omheind tegen wildvraat.

De starter begon dus te velde een kamphoeve, vandaar de familienamen, bijvoorbeeld 'Heetkamp' (*heet=heide*), maar ook Veld(t)man, Veldhuis, Veldmeijer, In 't Veld en de aan het begin van dit artikeltje vermelde familienamen.

Nog steeds heet een omheind akkertje hier in Drenthe een kampje (kampke, kampie). Soms is het een goed omheinde weide; zie hertenkamp.

Vandaar bijvoorbeeld ook legerkamp, zigeunerkamp, en ...concentratiekamp.

Wat was was, vóór was, was was?

Op dit rijmpje uit mijn kinderjaren weet Ilse te Kostvliet aan de Achterweg wel het antwoord. *)

In de vorige Burenbrief hebben we Ilse bezig gezien als hobby-imker samen met Paul, haar echtgenoot. We kondigden een vervolg aan van het interview. Ilse heeft namelijk nòg een nevenfunctie: wasvrouw. Niet van linnengoed, maar van het verwerken van was. Dat doet ze in nauwe samenwerking met haar bijenpersoneel: de werksters. Dat zijn er tientallen duizenden per nest.

Goede raat

Ten behoeve van de honingproductie bouwen de werksters een raat. Het bouw materiaal is was en dat produceren ze zelf. Daartoe zijn waskiertjes (een soort zweetklier-tjes) aan hun achterlijf aanwezig. Een bijenraat bestaat uit honderden cellen en dient als opslagruimte voor stuifmeel en honing. Sommige cellen dienen als broedkamer voor larven en poppen, waaruit een nieuwe generatie honingbijen wordt geboren.

*) Bijenzweet

Ilse toont een raat met schone was.

Grote schoonmaak

Na gebruik gaan de werksters aan de slag met de schoonmaak, want iedere keer dat een bij uitkomt, laat het diertje vervelling achter.

De cellen worden meerdere malen gebruikt. Daardoor wordt de oorspronkelijke witte was, donkerder tot zelfs bruin en zwart. Reden voor het volk om definitief er vandoor te gaan.

‘In Nederland woont de bij bij de imker. Die wil zijn bijen niet kwijt en zal tijdig de donkere raat vervangen, voordat het volk gaat zwermen’, vertelt Ilse.

Daarna volgt het proces van het was smelten. Ilse: ‘Daarvoor gebruik ik de zonnemelter. Ik haal het vieze raat uit de kast; schud de bijen er af en leg het in de zonnemelter. Een schuine roestvrijstaalen plaat met er onder een bakblik. Door de zon smelt de goudgele was (geel onder invloed van licht) en die loopt zo het bakblik in.’

Klaar voor de omvorming tot - niet stinkende — kaarsen. De viezigheid blijft achter.

Een pracht hobby.

Ilse tilt het zonnescerm op van haar smeltoven: inspectie smeltproces.

Eindproduct

EEN GOED 2021

REDACTIE

Grotenend eind 2020

In Gasselte is in december sierverlichting als activiteit per straat een traditie geworden.

Grotenend heeft dit jaar zich daarbij aangesloten. Hulde. Zulke lichtfeestjes zijn welkom vandaag de dag.